

PAN, UDRUGA ZA ZAŠTITU OKOLIŠA I PRIRODE

Stjepana Radića 12

47000 Karlovac

eko-pan@eko-pan.hr

U ime Građanska inicijativa „Ne damo ni lipe“, Karlovac, koju čine i:

Vera Mitrović-Vrbanac, neformalna inicijativa “Jablanovi”

vmitrovicvrbanac@gmail.com

Prof. dr. sc. Antun Alegro

antun.alegro@biol.pmf.hr

Matej Mihalić, mag. hist. art.

matej.mihalic@outlook.com

Hrvatsko vijeće za kulturna dobra
Ministarstvo kulture i medija
Runjaninova 2
Zagreb
pisarnica@min-kulture.hr

U Karlovcu, 29. lipnja 2026.

Predmet: Prijedlog za revalorizaciju povijesnog zelenila Trga bana Josipa Jelačića u Karlovcu

Poštovani,

obraćamo vam se s molbom da se u postupcima vezanim uz uređenje Trga bana Josipa Jelačića u Karlovcu provede dodatna stručna valorizacija postojećeg zelenila i drvoreda na središnjoj četvorini trga kao sastavnog dijela kulturne baštine i povijesnog urbanog krajolika.

Jelačićev trg (u nastavku Trg) je geometrijsko središte kulturno - povijesno urbanističke cjeline grada Karlovca koja je zaštićeno kulturno dobro rješenjem Klasa: UP-I°-612-08/06-06/0470, Ur. broj.: 532-04-01-1/4-06-2, od 14. prosinca 2006. godine, upisano u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske pod brojem Z – 2993. Zbog iznimne vrijednosti Trga, GUP Grada Karlovca propisuje obvezu provođenja arhitektonsko-urbanističkog natječaja za njegovo uređenje, te je natječaj i proveden 2008. godine u skladu s uvjetima iz Konzervatorske podloga za provedbu natječaja. U konzervatorskoj podlozi (u prilogu), a slijedom toga i u Programu natječaja iz 2008. godine (u prilogu), zahtijeva se uklanjanje zelenila s Trga riječima: „Posebni problem predstavljaju nasadi drvoreda na središnjoj kvadratnoj plohi te ispred Velike vojarne, jer u vrijeme pune vegetacije svojim volumenom formiraju zeleno pročelje, tako da prostor više podsjeća na park nego na središnji gradski Trg. Uklanjanje, odnosno presađivanje navedenih nasada u druge prostore, imperativni je zahtjev.“ (Konzervatorska podloga, 2008:17). U skladu s konzervatorskom podlogom i provedenim natječajem izdani su

konzervatorski uvjeti (u prilogu) i izrađen je projekt uređenja Trga koji se upravo ostvaruje uz potporu EU pod nazivom: „ITU – Rekonstrukcija Trga bana Jelačića i poboljšanje urbane mobilnosti u Zviježdi“.

Smatramo međutim, da je to problem. Zelenilo na Trgu nije valorizirano kao samostalna baštinska vrijednost, premda je riječ o elementu koji je prisutan u prostoru trga više od jednog stoljeća i koji je tijekom tog vremena postao sastavni dio njegova identiteta, vizualnog karaktera i kolektivnog pamćenja građana. Svoju povezanost s gradskim zelenilom i s lipama na Jelačićevom trgu u Karlovcu građani Karlovca su pokazali potpisima podrške na peticiju koju je građanska inicijativa *Ne damo ni lipe* pokrenula na mrežnoj platformi 7. lipnja i koja je do 24. lipnja skupila više od 2200 potpisa. Također, inicijativa je 9. lipnja pokrenula i fizičko sakupljanje potpisa, a tu peticiju je do 19. lipnja prikupila 2 000 potpisa.

Nadalje, od vremena izrade navedene konzervatorske podloge do danas došlo je do značajnog razvoja međunarodnih načela zaštite baštine. UNESCO-ova Preporuka o povijesnom urbanom krajoliku (*Historic Urban Landscape*, 2011.) naglašava da kulturnu baštinu gradova ne čine samo građevine i urbanističke matrice, nego i vegetacija, otvoreni prostori, vizure, društvena značenja i svi povijesni slojevi nastali tijekom razvoja grada. Sukladno tome, zelenilo se više ne promatra samo kao krajobrazni dodatak nego kao sastavni dio identiteta povijesnog prostora.

Jednako je važno naglasiti da je od vremena izrade Konzervatorske podloge došlo i do značajnih promjena u europskim politikama vezanim uz zelenu infrastrukturu i prilagodbu gradova klimatskim promjenama. Europski zeleni plan (*European Green Deal*), Strategija Europske unije za bioraznolikost do 2030. godine, Strategija EU za prilagodbu klimatskim promjenama te inicijativa Novi europski Bauhaus prepoznaju urbano zelenilo kao ključan element održivih, zdravih i klimatski otpornih gradova. U tim se dokumentima postojeća stabla i drvoređi ne promatraju samo kao krajobrazni ukras nego kao funkcionalna zelena infrastruktura koja pruža niz ekoloških, društvenih, zdravstvenih i kulturnih koristi.

Posebno ističemo da je Europska unija donošenjem Uredbe o obnovi prirode (*Nature Restoration Regulation*) postavila cilj očuvanja i povećanja urbanih zelenih površina te pokrova krošnjama drveća do 2030. godine. Republika Hrvatska prihvatila je navedene ciljeve kao dio zajedničkog europskog zakonodavnog okvira. U tom kontekstu smatramo opravdanim postaviti pitanje treba li postojeće drvoređe u povijesnim gradskim jezgrama promatrati kao vrijednu postojeću zelenu infrastrukturu koju je potrebno očuvati gdje god je to moguće.

Smatramo da današnja rasprava ne bi trebala biti svedena na pitanje je li središnji trg Karlovca u 18. stoljeću bio bez stabala. To je povijesna činjenica koju nitko ne osporava. Pitanje je jesu li drvoređi koji su više od stoljeća prisutni na tom prostoru u međuvremenu sami postali dio njegove baštine, identiteta i kolektivnog pamćenja građana.

Ne dovodeći u pitanje vrijednost povijesne urbanističke matrice Karlovačke zvijezde niti stručni doprinos konzervatorske podloge iz 2008. godine, smatramo da danas postoji dovoljno stručnih razloga za njezino preispitivanje i dopunu u svjetlu suvremenih međunarodnih načela zaštite kulturne baštine, koncepta povijesnog urbanog krajolika te europskih politika očuvanja i razvoja zelene infrastrukture.

Stoga predlažemo da se postojeće zelenilo Trga bana Josipa Jelačića dodatno valorizira kao sastavni dio kulturno-povijesnog identiteta prostora te da se prije donošenja konačnih odluka razmotre mogućnosti njegova očuvanja kao vrijednog povijesnog, krajobraznog i ekološkog sloja grada.

Uz sve ostale funkcije zelenih infrastruktura hlad lipa doprinosi okupljanju i druženju građana i tijekom ljetnih mjeseci, pa bi se novim rješenjem trgu uvelike oduzela njegova socijalna funkcija i to na temelju stare i pogrešne ocjene i odluke manjine koja je u mogućnosti provoditi svoje odluke u djelo na štetu većine građana.

Vjerujemo da je moguće uskladiti zaštitu povijesne urbane matrice, potrebe suvremenoga grada i očuvanje vrijednih zelenih elemenata koji su tijekom vremena postali sastavni dio baštine samoga prostora te da upravo takav pristup predstavlja smjer kojim danas ide europska konzervatorska i urbanistička praksa.

Najljepše molimo za žurnost budući da su radovi na uređenju Trga započeli, pa bi lako moglo doći do kobnog ishoda na štetu svih – baštine, zelenih infrastruktura, proeuropskih politika i prije svega građana.

S poštovanjem,

Građanska inicijativa Ne damo ni lipe

Ivana Francišković Olrom, udruga Eko Pan

